EVROPSKA KOMISIJA

VISOKI PREDSTAVNIK UNIJE ZA ZUNANJE ZADEVE IN VARNOSTNO POLITIKO

Bruselj, 5.12.2018
JOIN(2018) 36 final

SKUPNO SPOROČILO EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU SVETU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

Akcijski načrt proti dezinformacijam

1. UVOD

Svoboda izražanja je kot temeljna vrednota Evropske unije zapisana v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah in v ustavah držav članic. Naša odprta demokratična družba je odvisna od možnosti državljanov, da dostopajo do raznovrstnih preverljivih informacij in si tako izoblikujejo mnenje o različnih političnih vprašanjih. Na ta način lahko državljani obveščeno sodelujejo v javnih razpravah in izražajo svojo voljo v svobodnih in poštenih političnih procesih. Slednji se vse pogosteje spopadajo z namernim, obsežnim in sistematičnim razširjanjem dezinformacij.

Dezinformacije se razumejo kot dokazljivo napačne ali zavajajoče informacije, ki so ustvarjene, predstavljene in se razširjajo za pridobivanje gospodarske koristi ali namerno zavajanje javnosti ter lahko povzročijo javno škodo[1]. Javna škoda vključuje ogrožanje demokratičnih procesov in javnih dobrin, kot so zdravje državljanov EU, okolje in varnost. Dezinformacije ne vključujejo nenamernih napak, satire in parodije ter jasno označenih mnenjskih novic in komentarjev. Ukrepi v tem akcijskem načrtu so usmerjeni le na vsebine dezinformacij, ki so zakonite na podlagi prava Unije ali nacionalnega prava. Ne posegajo v zakonodajo Unije ali držav članic, ki se lahko uporablja, vključno s pravili o nezakonitih vsebinah[2].

Po kemičnem napadu v Salisburyju in zadevnih sklepih Evropskega sveta[3] sta Komisija in visoka predstavnica predstavili skupno sporočilo o okrepitvi odpornosti proti hibridnim grožnjam[4], v katerem je bilo strateško komuniciranje poudarjeno kot prednostno področje za nadaljnje delo. Evropski svet je nato „visoko predstavnico in Komisijo pozval, naj do decembra 2018 v sodelovanju z državami članicami in v skladu s sklepi Evropskega sveta iz marca 2015 predložita akcijski načrt s specifičnimi predlogi za usklajeni odziv na izziv, ki ga pomenijo dezinformacije, vključno z ustreznimi mandati in zadostnimi viri za zadevne skupine za strateško komuniciranje v okviru ESZD“[5].

Ta akcijski načrt je odgovor na poziv Evropskega sveta k pripravi ukrepov, ki bi „zaščitili demokratične sisteme Unije in preprečevali dezinformacije, tudi v okviru bližajočih se evropskih volitev“[6]. Temelji na obstoječih pobudah Komisije in delu projektne skupine East StratCom Evropske službe za zunanje delovanje. Določa ukrepe, ki naj jih sprejmeta Komisija in visoka predstavnica ob pomoči Evropske službe za zunanje delovanje ter v sodelovanju z državami članicami in Evropskim parlamentom. Načrt vključuje prispevke, prejete od držav članic, vključno v okviru razprav v Svetu[7], odborih stalnih predstavnikov (COREPER) I in II, Političnem in varnostnem odboru, zadevnih delovnih skupinah Sveta ter na srečanjih direktorjev za strateško komuniciranje in politiko ministrstev za zunanje zadeve. V njem je

---

1 Sporočilo o boju proti dezinformacijam na spletu, COM(2018) 236.

2 Komisija je predlagala usmerjene ukrepe za obravnavo razširjanja nezakonitih vsebin na spletu, skupaj s priporočilom o ukrepih za učinkovit boj proti nezakonitim spletnim vsebinam (C(2018) 1177). Glej tudi predlog uredbe o preprečevanju razširjanja terorističnih spletnih vsebin (COM(2018) 640) in revidirano Direktivo o avdiovizualnih medijskih storitvah, sprejeto 6. novembra 2018.

3 Sklepi Evropskega sveta z dne 22. marca 2018.

4 JOIN(2018) 16.

5 Sklepi Evropskega sveta z dne 28. junija 2018.

6 Sklepi Evropskega sveta z dne 18. oktobra 2018.

7 Glej razpravo o politiki „Boj proti širjenju dezinformacij na spletu: izzivi za medijsko okolje“ in sklepe Sveta z dne 27. novembra 2018.

upoštevano tudi sodelovanje s ključnimi partnerji Unije, med drugim s Severnoatlantsko zvezo in državami skupine G7[8].

V sporočilu o boju proti širjenju dezinformacij na spletu (iz aprila) je poudarjena ključna vloga, ki jo imata pri teh prizadevanjih civilna družba in zasebni sektor (predvsem platforme družbenih medijev). Na podlagi sporočila so spletne platforme in oglaševalski sektor septembra 2018 sprejeli kodeks ravnanja, s katerim želijo povečati preglednost na internetu in zaščititi državljane, zlasti v zvezi z volitvami v Evropski parlament leta 2019, pa tudi dolgoročneje. Bistvenega pomena je, da ti akterji izpolnijo cilje, ki jih je Komisija določila aprila, in v celoti izvajajo kodeks ravnanja[9]. Poleg tega se vzpostavlja neodvisno omrežje preverjevalcev dejstev, ki bodo lahko bolje odkrivali in razkrivali dezinformacije, na ravni Unije in nacionalni ravni pa stalno potekajo prizadevanja za podporo medijski pismenosti.

Akcijskemu načrtu je priloženo poročilo o napredku na področju aprilskega sporočila[10]. V navedenem poročilu je opisan napredek, dosežen na področju različnih ukrepov, predvsem glede kodeksa ravnanja, spodbujanja varnega, zanesljivega in odgovornega spletnega ekosistema, dejavnosti v zvezi z ozaveščanjem in medijsko pismenostjo ter podpore neodvisnim medijem in kakovostnemu novinarstvu.

Evropski svet je prvič opozoril na nevarnost spletnih kampanj širjenja dezinformacij leta 2015, ko je visoko predstavnico pozval, naj se spopade s problemom ruskih dezinformacijskih kampanj. Projektna skupina East StratCom je bila ustanovljena, da bi obravnavala ta problem in ozaveščala o njem. Poleg tega je bila s skupnim sporočilom o preprečevanju hibridnih groženj [11] v okviru Evropske službe za zunanje delovanje ustanovljena hibridna fuzijska celica, ki naj bi delovala kot osrednji organ za analizo hibridnih groženj. Na podlagi skupnega sporočila je bil ustanovljen tudi Evropski center odličnosti za preprečevanje hibridnih groženj, ki skrbi za izmenjavo najboljših praks ter podpira dejavnosti Unije in Severnoatlantske zveze na tem področju.

Glede na volitve v Evropski parlament leta 2019 ter več kot 50 predsedniških, nacionalnih ali lokalnih oz. regionalnih volitev, ki bodo v državah članicah potekale do leta 2020, je treba nujno okrepiti prizadevanja za zaščito svobodnih in poštenih demokratičnih procesov. Grožnje, ki vplivajo na demokracijo v kateri koli državi članici, lahko škodijo celotni Uniji. Poleg tega so dezinformacije pogosto usmerjene v evropske institucije in njihove predstavnike z namenom spodkopavanja evropskega projekta na splošno. Komisija je 12. septembra 2018 sprejela ukrepe[12] za zaščito svobodnih in poštenih

---

[8] Voditelji držav skupine G7 so se v zavezi iz Charlevoixa o obrambi demokracije pred tujimi grožnjami zavezali, da se bodo usklajeno odzivali na tuje akterje, ki želijo spodkopati našo demokratično družbo in institucije, volilne procese, suverenost in varnost.

[9] Glej tudi sklepe Sveta z dne 27. novembra 2018.

[10] COM(2018) 794.

[11] Medtem ko se opredelitve hibridnih groženj razlikujejo in morajo ostati prilagodljive, da bi ustrezale njihovi spreminjajoči se naravi, koncept zajema kombinacijo prisilnih in subverzivnih dejavnosti, konvencionalnih in nekonvencionalnih metod (npr. diplomatskih, vojaških, gospodarskih, tehnoloških), ki jih državni in nedržavni akterji lahko usklajeno uporabljajo za doseganje posebnih ciljev, pri čemer razmere ne dosežejo praga za uradno razglasitev vojne. Običajno je poudarek na izkoriščanju ranljivosti cilja in ustvarjanju dvoumnosti, ki ovira sprejemanje odločitev. Obsežne dezinformacijske kampanje, pri katerih se družbenimi mediji uporabljajo za nadzor politične pripovedi ali radikalizacijo, novačenje ali usmerjanje posrednih akterjev, so lahko ena od oblik hibridnih groženj. Glej JOIN(2016) 18.

[12] Popoln pregled ukrepov je na voljo v sporočilu „Zagotavljanje svobodnih in poštenih evropskih volitev“, COM(2018) 637 final.

evropskih volitev ter priporočila, da se, kadar je to ustrezno, uporabijo sankcije, tudi v primeru nezakonite uporabe osebnih podatkov za vplivanje na izid volitev[13]. Poleg tega morajo države članice nujno sprejeti ukrepe, ki so potrebni za ohranitev celovitosti njihovih volilnih sistemov in infrastrukture, ter jih preizkusiti pred evropskimi volitvami.

Dezinformacijske kampanje, zlasti tretjih držav, so pogosto del hibridnega vojskovanja[14], ki vključuje kibernetske napade in vdore v informacijska omrežja[15]. Sodeč po dokazih akterji iz tujih držav vse pogosteje uporabljajo dezinformacijske strategije, da bi vplivali na družbene razprave, širili razdor in posegali v demokratično sprejemanje odločitev. Te strategije niso usmerjene le na države članice, temveč tudi na partnerske države vzhodnega in južnega sosedstva ter države na Bližnjem vzhodu in v Afriki.

Dezinformacije, ki so jih pripravili in/ali razširjali ruski viri, so bile prijavljene v okviru več volitev in referendumov v EU[16]. Dezinformacijske kampanje, povezane z vojno v Siriji[17], zrušenjem letala MH-17 v vzhodni Ukrajini[18] in uporabo kemičnega orožja v napadu v Salisburyju[19], so dobro dokumentirane.

2. DEZINFORMACIJE: RAZUMEVANJE GROŽENJ IN KREPITEV EVROPSKEGA ODZIVA

Dezinformacije so spreminjajoča se grožnja, pri kateri so potrebna stalna prizadevanja, da bi obravnavali zadevne akterje, vektorje, orodja, metode, prednostne cilje in vpliv. Nekatere oblike dezinformacij, zlasti državno vodene, analizira hibridna fuzijska celica EU v sodelovanju s projektnimi skupinami za strateško komuniciranje Evropske službe za zunanje delovanje in ob podpori služb držav članic.

Akterji v ozadju dezinformacij so lahko notranji (znotraj držav članic) ali zunanji, med njimi državni (ki jih podpira vlada) in nedržavni. Sodeč po poročilih[20] več kot 30 držav uporablja dezinformacijske dejavnosti in dejavnosti vplivanja različnih oblik, tudi v lastnih državah. Po vsej Uniji narašča zaskrbljenost, ker dezinformacije uporabljajo akterji znotraj držav članic. Primeri dezinformacij, ki jih vodijo nedržavni akterji, so bili prijavljeni tudi v Uniji, npr. v zvezi s cepljenjem[21]. Glede zunanjih akterjev obstajajo trdni dokazi v zvezi z Rusko

---

[13] Te sankcije dopolnjujejo sankcije, določene v Splošni uredbi o varstvu podatkov (Uredba (EU) 2016/679).

[14] Skupni okvir o preprečevanju hibridnih groženj: odziv Evropske unije, JOIN(2016) 18 final.

[15] Takšni kibernetski napadi lahko vključujejo usmerjene vdore za zbiranje občutljivih informacij, preden so te razkrite ali potvorjene, prevzem računov družbenih medijev, račune družbenih medijev, ki jih vodijo boti, in motnje informacijskih sistemov, npr. radiodifuznih družb ali volilnih komisij.

[16] Glej npr. poročilo službe za načrtovanje politike in francoskega inštituta za strateške raziskave – https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/information_manipulation_rvb_cle838736.pdf.

[17] Skupna izjava 17 držav članic Organizacije za prepoved kemičnega orožja (OPCW) o kemičnih napadih v Doumi v Siriji – https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/manipulation-of-information/article/syria-chemical-attacks-in-douma-7-april-joint-statement-by-france-and-16-other.

[18] Podrobnosti dezinformacijske kampanje o zrušitvi letala MH-17 so na voljo v poročilu projektne skupine East StratCom – https://euvsdisinfo.eu/mh17-time-is-running-out-for-disinformation/ and https://euvsdisinfo.eu/flight-mh-17-three-years-on-getting-the-truth-out-of-eastern-ukraine/ in izjavi skupne preiskovalne skupine – https://www.om.nl/onderwerpen/mh17-crash/@104053/reaction-jit-to/.

[19] https://euvsdisinfo.eu/timeline-how-russia-built-two-major-disinformation-campaigns/
Podrobnosti o ruski kibernetski operaciji, usmerjeni v OPCW v Haagu – https://www.government.nl/latest/news/2018/10/04/netherlands-defence-intelligence-and-security-service-disrupts-russian-cyber-operation-targeting-opcw.

[20] Glej https://freedomhouse.org/report/freedom-net/freedom-net-2017.

[21] Glej COM(2018) 245 in COM(2018) 244.

federacijo. Vendar tudi tretje države uporabljajo dezinformacijske strategije, pri čemer se hitro učijo od metod Ruske federacije.

Po mnenju hibridne fuzijske celice EU pomenijo dezinformacije Ruske federacije[22] največjo grožnjo za EU. So sistematične, dobro podprte in imajo drugačen obseg kot dezinformacije drugih držav. Ruske dezinformacije so glede usklajevanja, ravni ciljev in strateških posledic del širše hibridne grožnje, ki uporablja številna orodja, vzvode pa tudi nedržavne akterje.

Verjetno je, da se bodo stalne dezinformacijske kampanje, usmerjene proti Uniji, njenim institucijam in politikam, okrepile pred volitvami v Evropski parlament leta 2019. **Zato so potrebni nujni in takojšnji ukrepi, ki bodo Unijo, njene institucije in državljane zaščitili pred dezinformacijami.**

Družbeni mediji so postali pomembno sredstvo za razširjanje dezinformacij, v nekaterih primerih, kot je npr. Cambridge Analytica, tudi za ciljno usmerjanje vsebin dezinformacij do točno določenih uporabnikov, ki so prepoznani prek nedovoljenega dostopa in uporabe osebnih podatkov, pri čemer je končni cilj vplivanje na izid volitev. Nedavni dokazi kažejo, da se za razširjanje dezinformacij vse pogosteje uporabljajo storitve pošiljanja zasebnih sporočil [23]. Tehnike vključujejo manipulacijo videoposnetkov (globoki ponaredki) in ponarejanje uradnih dokumentov, uporabo avtomatizirane internetne programske opreme (botov) za razširjanje in krepitev razdiralne vsebine in razprav na družbenih medijih, napade trolov na profile družbenih medijev in krajo informacij. Obenem imajo v številnih regijah bolj tradicionalne metode, kot so televizija, časopisi, spletna mesta in verižna elektronska sporočila še vedno pomembno vlogo. Uporabljena orodja in tehnike se hitro spreminjajo, **zato je treba odziv prav tako hitro razvijati**.

Poleg ukrepanja v državah članicah in po vsej Uniji ima Unija velik interes za sodelovanje s partnerji v treh prednostnih regijah, tj. v vzhodnem in južnem sosedstvu Unije ter na Zahodnem Balkanu. Razkrivanje dezinformacij v državah, ki mejijo na Unijo, dopolnjuje reševanje problema znotraj Unije.

Evropska služba za zunanje delovanje je ustanovila posebne projektne skupine za strateško komuniciranje, ki jih sestavljajo strokovnjaki z ustreznim poznavanjem jezikov in znanjem za obravnavo tega vprašanja in oblikovanje strategij za odziv. Skupine tesno sodelujejo s službami Komisije, da bi zagotovile usklajen in dosleden pristop h komuniciranju v regijah.

Na podlagi akcijskega načrta o strateškem komuniciranju, sprejetega 22. junija 2015, mandat projektne skupine East StratCom zajema tri sklope ukrepov: (i) učinkovito komuniciranje in promocijo politik Unije v državah vzhodnega sosedstva, (ii) krepitev splošnega medijskega okolja v državah vzhodnega sosedstva in državah članicah, vključno s podporo svobodi medijev in krepitvijo neodvisnih medijev, ter (iii) izboljšano zmogljivost Unije za napovedovanje, obravnavanje in odzivanje na dejavnosti dezinformiranja, ki jih izvaja Ruska federacija. Evropska služba za zunanje delovanje je v odgovor na sklepe Sveta iz decembra 2015 in junija 2017 ustanovila dve dodatni projektni skupini – projektno skupino za Zahodni

[22] Ruska vojaška doktrina informacijsko vojskovanje izrecno šteje za eno svojih domen – https://www.rusemb.org.uk/press/2029.

[23] Po podatkih Univerze v Oxfordu so se na platformah za pošiljanje neposrednih sporočil letos v najmanj desetih državah pojavljale dezinformacijske kampanje.

Balkan[24] in projektno skupino Jug[25] za države na Bližnjem vzhodu ter v severni Afriki in zalivski regiji.

Projektna skupina East StratCom od svoje ustanovitve učinkovito sporoča politike Unije v državah vzhodnega sosedstva, predvsem s kampanjami. Poleg tega je katalogizirala, analizirala in izpostavila več kot 4 500 primerov dezinformacij Ruske federacije, pri čemer je odkrila številne dezinformacijske pripovedi ter razkrila orodja, tehnike in namere dezinformacijskih kampanj in ozaveščala o njih. Osredotočena je na države vzhodnega partnerstva ter na ruske nacionalne in mednarodne medije, prizadeva pa si na podlagi zbranih dokazov razkriti trende, pripovedi, metode in uporabljene kanale ter ozaveščati o njih.

Mandat projektne skupine East StratCom bi bilo zato treba ohraniti, mandat ostalih dveh projektnih skupin za strateško komuniciranje (za Zahodni Balkan in Jug) pa bi bilo treba pregledati glede na vse večji obseg in pomen dejavnosti dezinformiranja v teh regijah ter potrebo po ozaveščanju o škodljivem vplivu dezinformacij.

3. UKREPI ZA USKLAJEN ODZIV UNIJE NA DEZINFORMACIJE

Za boj proti dezinformacijam je potrebno odločno in enotno politično ukrepanje, v katerem so udeleženi vsi deli vlad (vključno z obveščevalnimi službami ter službami za boj proti hibridnim grožnjam, kibernetsko varnost, strateško komuniciranje in varstvo podatkov, volilnimi organi, organi kazenskega pregona in medijskimi organi). To bi moralo potekati ob tesnem sodelovanju z enako mislečimi partnerji po vsem svetu. Za to je potrebno tesno sodelovanje med institucijami Unije, državami članicami, civilno družbo in zasebnim sektorjem, zlasti spletnimi platformami.

Usklajen odziv na dezinformacije, predstavljen v tem akcijskem načrtu, temelji na štirih stebrih:

(i) izboljšanje zmogljivosti institucij Unije za odkrivanje, analiziranje in razkrivanje dezinformacij,
(ii) krepitev usklajenih in skupnih odzivov na dezinformacije,
(iii) vključevanje zasebnega sektorja v boj proti dezinformacijam,
(iv) ozaveščanje in izboljšanje družbene odpornosti.

1. STEBER: IZBOLJŠANJE ZMOGLJIVOSTI INSTITUCIJ UNIJE ZA ODKRIVANJE, ANALIZIRANJE IN RAZKRIVANJE DEZINFORMACIJ

Za učinkovito obravnavanje grožnje, ki jo pomenijo dezinformacije, je treba okrepiti projektne skupine za strateško komuniciranje Evropske službe za zunanje delovanje, delegacije Unije in hibridno fuzijsko celico EU, tako da se jim zagotovi dodatno specializirano osebje, kot so strokovnjaki za podatkovno rudarjenje in analizo podatkov, ki so usposobljeni za obdelavo zadevnih podatkov. Pomembno je tudi, da se sklenejo pogodbe za izvajanje dodatnih storitev spremljanja medijev, ki pokrivajo več virov in jezikov, ter dodatnih raziskav in študij o dosegu in vplivu dezinformacij. Poleg tega je treba vlagati v analitična orodja, kot je namenska programska oprema za rudarjenje, organiziranje in združevanje velikih količin digitalnih podatkov.

[24] Sklepi Sveta o širitvi in stabilizacijsko-pridružitvenem procesu z dne 15. decembra 2015.
[25] Sklepi Sveta o boju proti terorizmu z dne 19. junija 2017.

Okrepitev skupin za strateško komuniciranje Evropske službe za zunanje delovanje bo potekala v dveh korakih.

Kratkoročno se pričakuje, da se bo proračun za strateško komuniciranje v letu 2019 več kot podvojil[26], to pa bo spremljala okrepitev v obliki vsaj enajstih delovnih mest pred evropskimi volitvami. Srednjeročno [27] bodo zahtevana dodatna delovna mesta za stalne uradnike v skupinah za strateško komuniciranje in na sedežu hibridne fuzijske celice EU ter nova delovna mesta v delegacijah v državah sosedstva, s čimer se bo v naslednjih dveh letih skupno število zaposlenih povečalo za 50 do 55.

Ustvarjene bodo nadaljnje sinergije med službami Komisije in Evropsko službo za zunanje delovanje, na primer v okviru izmenjave orodij ali načrtovanja komunikacijskih kampanj.

Analize groženj in ocene obveščevalnih podatkov so podlaga za delo na področju dezinformacij. Strokovno znanje in izkušnje Obveščevalnega in situacijskega centra bi bilo treba v celoti izkoristiti za analizo spreminjajoče se narave dezinformacijskih kampanj.

Projektne skupine za strateško komuniciranje bodo v boju proti dezinformacijam tesno sodelovale z zadevnimi delegacijami Unije in Komisijo. Zlasti bodo sodelovale z notranjo mrežo Komisije proti dezinformacijam, ki je bila ustanovljena na podlagi aprilskega sporočila[28].

Države članice bi morale dopolnjevati in podpirati ukrepe institucij Unije s povečanjem svojih nacionalnih zmogljivosti in podpiranjem potrebnega povečanja virov za institucije Unije.

1. ukrep: Glede na volitve v Evropski parlament leta 2019, pa tudi z dolgoročnega vidika bo visoka predstavnica v sodelovanju z državami članicami okrepila projektne skupine za strateško komuniciranje in delegacije Unije z dodatnim osebjem in novimi orodji, ki so potrebna za odkrivanje, analiziranje in razkrivanje dejavnosti dezinformiranja. Države članice bi morale po potrebi tudi posodobiti svoje nacionalne zmogljivosti na tem področju ter podpreti potrebno povečanje virov za projektne skupine za strateško komuniciranje in delegacije Unije.

2. ukrep: Visoka predstavnica bo revidirala mandata projektne skupine za strateško komuniciranje za Zahodni Balkan in projektne skupine Jug, da bosta lahko učinkovito obravnavali dezinformacije v teh regijah.

2. STEBER: KREPITEV USKLAJENIH IN SKUPNIH ODZIVOV NA DEZINFORMACIJE

Prve ure po objavi dezinformacij so ključne za odkrivanje, analiziranje in odzivanje nanje. Zato bo **vzpostavljen sistem hitrega opozarjanja**, ki bo prek namenske tehnološke infrastrukture **v realnem času zagotavljal opozorila glede dezinformacijskih kampanj**. To bo olajšalo izmenjavo podatkov in ocen, omogočalo skupno situacijsko zavedanje, usklajeno pripisovanje in odziv ter zagotavljalo učinkovito porabo časa in virov.

[26] Glede na trenutne razprave o proračunu za leto 2019 je predvideno povečanje z 1,9 milijona EUR v letu 2018 na 5 milijonov EUR v letu 2019.

[27] S spremembami proračuna za leto 2019 in/ali predlogom proračuna za leto 2020.

[28] Mreža vključuje predstavnike generalnih direktoratov Komisije in njenih predstavništev. Poleg tega je Komisija z Evropsko službo za zunanje delovanje in Evropskim parlamentom nedavno ustanovila delovno skupino za boj proti dezinformacijam pred evropskimi volitvami.

Zaradi vzpostavitve sistema hitrega opozarjanja **bi morala vsaka država članica v skladu s svojo institucionalno ureditvijo določiti kontaktno točko, ki bi bila v idealnem primeru del služb za strateško komuniciranje**. Ta kontaktna točka bi posredovala opozorila in zagotavljala usklajevanje z vsemi drugimi zadevnimi nacionalnimi organi, pa tudi Komisijo in Evropsko službo za zunanje delovanje. To ne posega v obstoječe pristojnosti nacionalnih organov v skladu s pravom Unije in/ali nacionalnim pravom ali v druge dele tega akcijskega načrta. Kadar dezinformacije zadevajo volitve ali delovanje demokratičnih institucij v državah članicah, morajo nacionalne kontaktne točke tesno sodelovati z nacionalnimi volilnimi mrežami[29]. V tem primeru bi bilo treba rezultate dela sistema hitrega opozarjanja deliti z evropsko mrežo za volilno sodelovanje[30], zlasti za izmenjavo informacij o grožnjah volitvam in podporo morebitni uporabi sankcij. Spletne platforme bi morale sodelovati s kontaktnimi točkami, na katerih temelji sistem hitrega opozarjanja, zlasti v času volitev, ter zagotavljati relevantne in pravočasne informacije.

Sistem hitrega opozarjanja bi moral biti tesno povezan z obstoječimi zmogljivostmi za 24-urno/7-dnevno pokritost, kot sta Center za usklajevanje nujnega odziva[31] in situacijska soba v okviru Evropske službe za zunanje delovanje[32]. Za izmenjavo informacij bi se lahko uporabljale tudi hibridna fuzijska celica EU Obveščevalnega in situacijskega centra ter ustrezne delovne skupine Sveta. Komisija in visoka predstavnica bosta zagotovili redno izmenjavo informacij in najboljših praks s ključnimi partnerji, tudi v okviru skupine G7 in Severnoatlantske zveze.

Hiter odziv z učinkovitim komuniciranjem na osnovi dejstev je bistven za preprečevanje dezinformacij in odvračanje od njih, tudi v primeru dezinformacij o vprašanjih in politikah Unije. To je pomembno za spodbujanje odprte in demokratične razprave, proste manipulacij, tudi v okviru bližajočih se evropskih volitev. Institucije Unije[33] in države članice morajo izboljšati svojo sposobnost učinkovitega odzivanja in komuniciranja. Komisija je že povečala financiranje za boljše komunikacijske dejavnosti, ki se izvajajo prek njenih regionalnih komunikacijskih programov, tudi v sosednjih državah Unije, in delegacij Unije. Institucije Unije dejavno obveščajo o evropskih ukrepih in politikah v Uniji, pri čemer imajo zlasti predstavništva Komisije in pisarne Evropskega parlamenta za stike v državah članicah ključno vlogo pri zagotavljanju lokalno prilagojenih sporočil, vključno s posebnimi orodji za preprečevanje mitov in razširjanje dejstev[34].

---

[29] Glej Priporočilo C(2018) 5949 o mrežah za volilno sodelovanje, spletni preglednosti, zaščiti pred kibernetskimi incidenti in boju proti dezinformacijskim kampanjam v okviru volitev v Evropski parlament. Te mreže bodo združevale nacionalne volilne organe, regulatorje na področju avdiovizualnih medijev, organe za kibernetsko varnost in varstvo podatkov ter ustrezne strokovne skupine, npr. v zvezi z medijsko pismenostjo. Skupaj z institucijami Unije bodo sestavljale evropsko volilno mrežo. Ta bo prvič sklicana januarja 2019.

[30] Ustanovljena v skladu s Priporočilom z dne 12. septembra 2018.

[31] Center za usklajevanje nujnega odziva je bil ustanovljen na podlagi člena 7 Sklepa št. 1313/2013/EU o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite.

[32] Situacijska soba je organ v stalni pripravljenosti Evropske službe za zunanje delovanje, ki zagotavlja spremljanje in aktualno situacijsko zavedanje na svetovni ravni. Je del Obveščevalnega in situacijskega centra EU ter deluje kot središče za situacijske informacije za vse zadevne zainteresirane strani iz evropskih institucij.

[33] V Komisiji bi člani kolegija komisarjev, služba za odnose z javnostmi in predstavništva Komisije ohranili svojo ključno vlogo pri zagotavljanju nasprotnih argumentov, kadar koli pride do napak v medijskih poročilih.

[34] Več predstavništev Komisije je razvilo lokalno prilagojena orodja za ovržbo dezinformacij, kot so Les Décodeurs de l'Europe v Franciji, UE Vero Falso v Italiji, Euromyty.sk na Slovaškem, tekmovanje EU v karikaturah za razblinjanje mitov v Avstriji in risana serija v Romuniji.

Sodelovanje med državami članicami in institucijami Unije bi bilo treba še okrepiti, zlasti kar zadeva izmenjavo informacij, skupno učenje, ozaveščanje, proaktivno sporočanje in raziskave. Da bi izboljšali situacijsko zavedanje in zmogljivosti za odzivanje, je potrebna večja izmenjava obveščevalnih podatkov med državami članicami in institucijami Unije. Proaktivno in objektivno obveščanje o vrednotah in politikah Unije je še posebej učinkovito, če ga neposredno izvajajo države članice. V ta namen Komisija in visoka predstavnica pozivata države članice, naj okrepijo prizadevanja na področju komuniciranja ter Unijo in njene institucije ščitijo pred dezinformacijskimi kampanjami.

3. ukrep: Komisija in visoka predstavnica bosta v sodelovanju z državami članicami do marca 2019 vzpostavili sistem hitrega opozarjanja za obravnavanje dezinformacijskih kampanj, pri čemer bosta tesno sodelovali z obstoječimi mrežami, Evropskim parlamentom ter Severnoatlantsko zvezo in mehanizmom skupine G7 za hitro odzivanje.

4. ukrep: Glede na bližajoče se evropske volitve bo Komisija v sodelovanju z Evropskim parlamentom okrepila prizadevanja na področju komuniciranja o vrednotah in politikah Unije. Države članice bi morale znatno okrepiti svoja prizadevanja na področju komuniciranja o vrednotah in politikah Unije.

5. ukrep: Komisija in visoka predstavnica bosta v sodelovanju z državami članicami okrepili strateško komuniciranje v sosedstvu Unije.

3. STEBER: VKLJUČEVANJE ZASEBNEGA SEKTORJA V BOJ PROTI DEZINFORMACIJAM

Spletne platforme, oglaševalci in oglaševalski sektor imajo ključno vlogo pri reševanju problema dezinformacij, saj je njegov obseg neposredno povezan z zmožnostjo platform, da krepijo in širijo dezinformacijska sporočila zlonamernih akterjev ter jih pošiljajo ciljnim uporabnikom. Glede na pretekle neuspehe pri ustrezni obravnavi tega problema jih je Komisija aprila 2018 pozvala, naj okrepijo svoja prizadevanja. Na podlagi tega je bil 26. septembra 2018 objavljen kodeks ravnanja glede dezinformacij [35]. Glavne spletne platforme, ki so podpisale kodeks ravnanja, so se zavezale k posebnim ukrepom, ki jih je treba izvesti pred volitvami v Evropski parlament leta 2019.

Komisija poziva vse podpisnike kodeksa ravnanja, naj po vsej Uniji hitro in učinkovito izvedejo ukrepe in postopke, opredeljene v njem, pri čemer naj se osredotočijo na ukrepe, ki so nujni in pomembni za zagotavljanje celovitosti evropskih volitev leta 2019. Zlasti večje spletne platforme bi morale nemudoma (i) zagotoviti nadzor nad prikazovanjem oglasov in preglednost političnega oglaševanja z učinkovitim skrbnim preverjanjem identitete sponzorjev, (ii) ukiniti lažne račune, ki so aktivni na njihovih portalih, ter (iii) prepoznati avtomatizirane bote in jih ustrezno označiti. Spletne platforme bi morale sodelovati tudi z nacionalnimi regulatorji na avdiovizualnem področju ter neodvisnimi preverjevalci dejstev in

[35] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation. 16. oktobra so prvi podpisniki kodeksa predložili uradna naročila na kodeks, v katerih so opredeljene zaveze vsakega podpisnika, in preglednico, v kateri so navedene najboljše prakse zadevnih podjetij in mejniki za splošno izvajanje kodeksa v EU. Med prvimi podpisniki so glavne spletne platforme (Facebook, Google, Youtube in Twitter), ponudniki programske opreme (Mozilla), oglaševalci ter številna panožna združenja, ki zastopajo spletne platforme in oglaševalski sektor. Kodeks ravnanja bi moral prispevati k ustvarjanju bolj preglednega, zaupanja vrednega in odgovornega spletnega ekosistema ter ščititi uporabnike pred dezinformacijami.

raziskovalci, da bi odkrile in označile dezinformacijske kampanje, zlasti v času volitev, in zagotovile večjo prepoznavnost in razširjenost preverjenih vsebin.

Komisija bo s pomočjo skupine evropskih regulatorjev za avdiovizualne medijske storitve (ERGA)[36] spremljala izvajanje zavez s strani podpisnikov kodeksa ravnanja in redno obveščala o tem, ali in v kolikšni meri posamezne platforme izpolnjujejo te zaveze. Da bi platforme omogočile učinkovito in celovito spremljanje, bi morale do konca leta Komisiji predložiti najnovejše in popolne informacije o ukrepih, ki so jih sprejele za izpolnitev teh zavez. Komisija bo te informacije objavila januarja 2019. Platforme bi morale od januarja 2019 naprej tudi redno zagotavljati popolne informacije o tem, kako izvajajo zaveze, vključno z odgovori na specifične zahteve Komisije, da bi omogočile ciljno usmerjeno spremljanje skladnosti s kodeksom pred volitvami v Evropski parlament. Tudi te informacije bodo objavljene.

Poleg tega je v kodeksu ravnanja predvideno, da bodo podpisniki po dvanajstih mesecih predložili popolno poročilo. Ta poročila bi morala vključevati popolne podatke in informacije, ki bi Komisiji omogočili pripravo temeljite ocene. Na podlagi tega bo **Komisija s pomočjo neodvisnega strokovnega znanja in skupine ERGA ocenila splošno učinkovitost kodeksa ravnanja**. Komisija lahko zaprosi za pomoč tudi Evropski avdiovizualni observatorij.

Komisija ugotavlja, da je splošna učinkovitost kodeksa odvisna od najširše možne udeležbe spletnih platform in sektorja spletnega oglaševanja. Zato dodatne zadevne zainteresirane strani poziva, naj upoštevajo kodeks.

6. ukrep: Komisija bo zagotovila tesno in stalno spremljanje izvajanja kodeksa ravnanja. Komisija si bo po potrebi in zlasti pred evropskimi volitvami prizadevala za hitro in učinkovito izvajanje kodeksa. Ob koncu začetnega 12-mesečnega obdobja izvajanja kodeksa bo pripravila celovito oceno. Če se bo izkazalo, da izvajanje in učinek kodeksa ravnanja nista zadovoljiva, lahko predlaga nadaljnje ukrepe, med drugim regulativne.

4. STEBER: OZAVEŠČANJE IN IZBOLJŠANJE DRUŽBENE ODPORNOSTI

Večja ozaveščenost javnosti je bistvena za izboljšanje družbene odpornosti proti grožnji, ki jo pomenijo dezinformacije. Osnova zanjo je boljše razumevanje virov dezinformacij ter namena, orodij in ciljev dezinformacij, pa tudi naše ranljivosti. S trdno znanstveno metodologijo bi lahko lažje opredelili ključne ranljivosti v državah članicah[37]. Bistvenega pomena je razumeti, kako in zakaj so dezinformacijske pripovedi pritegnile državljane in včasih cele skupnosti, in najti celovit odgovor na ta pojav.

Krepitev odpornosti vključuje tudi specializirana usposabljanja, javne konference in razprave ter druge oblike skupnega učenja za medije. Poleg tega zajema krepitev vloge vseh družbenih sektorjev in zlasti izboljšanje medijske pismenosti državljanov, da bi ti razumeli, kako prepoznati in se ubraniti pred dezinformacijami.

---

[36] Skupino evropskih regulatorjev za avdiovizualne medijske storitve sestavljajo vsi zadevni regulatorji vseh držav članic. Skupina zagotavlja tehnično svetovanje Komisiji na številnih področjih, povezanih z uporabo Direktive, ter olajšuje sodelovanje med nacionalnimi regulativnimi organi kot tudi med nacionalnimi regulativnimi organi in Komisijo. Revidirana Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah je dodatno okrepila vlogo skupine, zlasti v zvezi s platformami za izmenjavo videoposnetkov.

[37] Pojav bi bilo mogoče dodatno preučiti v okviru dela orodja za spremljanje pluralnosti medijev, projekta, ki ga sofinancira Evropska unija, izvaja pa ga Center za pluralnost in svobodo medijev v Firencah.

Za celovit odziv na dezinformacije je potrebno dejavno sodelovanje civilne družbe. **V sporočilu in priporočilu**[38]**, ki sta del niza ukrepov o zagotavljanju svobodnih in poštenih evropskih volitev (volilni sveženj), so države članice pozvane, naj z mediji, spletnimi platformami, ponudniki informacijske tehnologije in drugimi sodelujejo** pri dejavnostih ozaveščanja, da bi se povečala preglednost volitev in okrepilo zaupanje v volilne procese. V obdobju pred evropskimi volitvami sta potrebna dejavno sodelovanje držav članic in njihovo nadaljnje ukrepanje na tem področju.

Neodvisni preverjevalci dejstev in raziskovalci imajo ključno vlogo pri poglabljanju razumevanja struktur, ki podpirajo dezinformacije, in mehanizmov, ki prispevajo k načinu njihovega razširjanja na spletu. Poleg tega s svojimi dejavnostmi ozaveščajo o različnih vrstah groženj, ki jih pomenijo dezinformacije, in lahko pripomorejo k ublažitvi njihovih negativnih posledic. Treba je okrepiti njihove zmogljivosti za prepoznavanje in razkrivanje groženj dezinformiranja ter olajšati čezmejno sodelovanje. Na podlagi ukrepov iz aprilskega sporočila je treba okrepiti nacionalne večdisciplinarne skupine neodvisnih preverjevalcev dejstev in akademskih raziskovalcev s posebnim poznavanjem lokalnih informacijskih okolij. Za to je potrebna podpora in sodelovanje držav članic, da se olajša delovanje evropske mreže preverjevalcev dejstev ob polnem spoštovanju neodvisnosti dejavnosti preverjanja dejstev in raziskovalnih dejavnosti. V okviru programa Instrumenta za povezovanje Evrope [39] bo Komisija financirala digitalno platformo, ki bo povezovala neodvisne nacionalne večdisciplinarne skupine.

Komisija bo za povečanje ozaveščenosti in odpornosti javnosti še bolj okrepila svojo zavezanost in sedanje dejavnosti v zvezi z medijsko pismenostjo, da bi državljane Unije opolnomočila za boljše prepoznavanje dezinformacij in ravnanje z njimi[40]. Države članice bi morale hitro izvesti določbo revidirane Direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah, po kateri morajo spodbujati in razvijati medijsko pismenost[41].

Komisija je v svojem predlogu za program Obzorje Evropa[42] predlagala financiranje za razvoj novih orodij za boljše razumevanje dezinformacij na spletu in boj proti njim. Komisija bo po potrebi podprla tudi informacijske kampanje za ozaveščanje uporabnikov glede najnovejših tehnologij (npr. globokih ponaredkov).

Delo neodvisnih medijev je bistveno za delovanje demokratične družbe. Komisija[43] bo zato še naprej podpirala neodvisne medije in preiskovalne novinarje, saj prispevajo k razkrivanju dezinformacij. Poleg tega bo Komisija še naprej izvajala posebne programe v zvezi s podporo medijem, vključno s finančno podporo, in profesionalizacijo v sosedstvu[44].

---

[38] Glej Priporočilo Komisije o mrežah za volilno sodelovanje, spletni preglednosti, zaščiti pred kibernetskimi incidenti in boju proti dezinformacijskim kampanjam v okviru volitev v Evropski parlament, C(2018) 5949.

[39] Uredba (EU) št. 1316/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o vzpostavitvi Instrumenta za povezovanje Evrope, spremembi Uredbe (EU) št. 913/2010 in razveljavitvi uredb (ES) št. 680/2007 in (ES) št. 67/2010.

[40] Takšne dejavnosti bodo vključevale spletno knjižnico za medijsko pismenost in učno središče na ravni Unije ter druga orodja za medijsko pismenost.

[41] Člen 33a revidirane Direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah.

[42] COM(2018) 435.

[43] Če bo program Ustvarjalna Evropa sprejet, bo pomagal okrepiti evropski sektor novičarskih medijev, raznolikost in pluralnost novinarskih vsebin ter kritičen pristop k medijskim vsebinam na podlagi medijske pismenosti, COM(2018) 438.

[44] Komisija financira projekt „openmediahub“, da bi: (i) novinarjem v sosedstvu zagotovila potrebna znanja in spretnosti za neodvisno in objektivno poročanje, (ii) izboljšala znanja in spretnosti uredniškega osebja ter

7. ukrep: Komisija in visoka predstavnica bosta glede evropskih volitev leta 2019, pa tudi dolgoročno v sodelovanju z državami članicami organizirali kampanje za javnost ter usposabljanja za medije in oblikovalce javnega mnenja v Uniji in njenem sosedstvu, da bi se povečala ozaveščenost o negativnih učinkih dezinformacij. Nadaljevala se bodo prizadevanja za podporo dela neodvisnih medijev in kakovostnega novinarstva ter raziskave o dezinformacijah, da bi lahko pripravili celovit odziv na ta pojav.

8. ukrep: Države članice bi morale v sodelovanju s Komisijo podpirati oblikovanje skupin večdisciplinarnih neodvisnih preverjevalcev dejstev in raziskovalcev s posebnim poznavanjem lokalnih informacijskih okolij, ki bi lahko odkrivale in razkrivale dezinformacijske kampanje v različnih družbenih omrežjih in digitalnih medijih.

9. ukrep: V okviru tedna medijske pismenosti, ki bo potekal marca 2019, bo Komisija v sodelovanju z državami članicami podprla čezmejno sodelovanje med strokovnjaki za medijsko pismenost in uvedbo praktičnih orodij za spodbujanje medijske pismenosti v javnosti. Poleg tega bi morale države članice hitro izvesti določbe Direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah, ki obravnavajo medijsko pismenost.

10. ukrep: V zvezi z bližajočimi se evropskimi volitvami leta 2019 bi morale države članice zagotoviti učinkovito ukrepanje na podlagi volilnega svežnja, zlasti priporočila. Komisija bo natančno spremljala, kako se sveženj izvaja, ter po potrebi zagotovila ustrezno podporo in svetovanje.

4. ZAKLJUČKI

Dezinformacije pomenijo velik izziv za evropsko demokracijo in družbo, ki ga mora Unija obravnavati, obenem pa ostati zvesta evropskim vrednotam in svoboščinam. Dezinformacije spodkopavajo zaupanje državljanov v demokracijo in demokratične institucije. Poleg tega dezinformacije prispevajo k polarizaciji javnega mnenja in posegajo v postopke demokratičnega odločanja. Uporabijo se lahko tudi za spodkopavanje evropskega projekta. To ima lahko znatne negativne učinke na družbo po vsej Uniji, zlasti v obdobju pred volitvami v Evropski parlament leta 2019.

Za ohranitev demokratičnih procesov in zaupanja državljanov v javne institucije na nacionalni ravni in na ravni Unije sta potrebna trdna zavezanost in hitro ukrepanje. V tem akcijskem načrtu so določeni ključni ukrepi za boj proti dezinformacijam z usklajenim pristopom institucij Unije in držav članic. Poleg tega so v njem poudarjeni ukrepi, ki jih morajo različni akterji prednostno sprejeti pred volitvami v Evropski parlament leta 2019. Države članice bi morale okrepiti svojo solidarnost in zaščititi Unijo pred hibridnimi napadi, vključno z napadi, v katerih so uporabljene dezinformacije.

Obenem in dolgoročno morajo Unija in njene sosednje države okrepiti odpornost proti dezinformacijam. Za to so potrebna stalna in trajna prizadevanja za podporo izobraževanju, medijski pismenosti, novinarstvu, preverjevalcem dejstev, raziskovalcem in civilni družbi kot celoti.

(iii) okrepila mrežo medijskih strokovnjakov in novinarjev v sosedstvu. Glede Zahodnega Balkana Komisija zagotavlja finančno podporo za vzpostavitev mreže novinarskih združenj ter krepitev zaupanja v medije in pravosodnih sistemov za zaščito svobode izražanja. Na tem področju Komisija podpira tudi javne medije, nove neodvisne medijske hiše ter izboljšanje kakovosti in strokovnosti novinarstva.

Komisija in visoka predstavnica zato:

- opozarjata, da morajo vsi zadevni institucionalni akterji in zasebni sektor, zlasti spletne platforme in civilna družba kot celota, ukrepati skupaj, da bi učinkovito obravnavali vse različne vidike grožnje dezinformiranja;

- pozivata Evropski svet, naj podpre ta akcijski načrt;

- pozivata države članice, naj sodelujejo pri izvajanju ukrepov iz tega akcijskega načrta;

- pozivata vse ustrezne akterje, naj prednostno izvedejo ukrepe, ki so nujni in relevantni v obdobju pred bližajočimi se evropskimi volitvami maja 2019.